

**KNNV (Koninklijke Nederlandse
Natuurhistorische Vereniging) Vereniging
voor veldbiologie**
Afdeling Oost-Achterhoek
Opgericht 29 april 1918

Secretariaat:
Savornin Lohmanstraat 12
7103 GW Winterswijk
Tel. 06-20120995

Internet: oost-achterhoek.knnv.nl
E-mail: secretaris@oost-achterhoek.knnv.nl
IBAN: NL84RABO012.14.65.241
BIC RABONL2U
www.facebook.com/knnvoostachterhoek
Twitter: @knnv_oa

Gagea 170

(OKTOBER, NOVEMBER, DECEMBER 2023)

ERELID

Ed Grotenhuis

BESTUUR

Voorzitter

Sjef Lommen

Lichtenvoordsestraatweg 18
E-mail: voorzitter@oost-
achterhoek.knnv.nl

7121 AC Aalten
Telefoon: 06-12343561

Secretaris

Henk Wiggers

De Savornin Lohmanstraat 12
E-mail: secretaris@oost-
achterhoek.knnv.nl

7103 GW Winterswijk
Telefoon: 06-20120995

Penningmeester, ledenadministrateur en webmaster

Ron Krabben

Kardinaal de Jongstraat 37
E-mail: penningmeester@oost-
achterhoek.knnv.nl

7131 XS Lichtenvoorde
Telefoon: 0544-372612

Natuurhistorisch secretaris

Thea Croese

Kamperweg 7
E-mail: thea.croese@kpnmail.nl

7137 PA Lievelede
Telefoon: 06-14063024

Algemeen bestuurslid en hoofdredacteur Gagea

Ed Grotenhuis

De Eelinkes 28
E-mail: edgrotenhuis@planet.nl

7101 PX Winterswijk
Telefoon: 0543-520714

Algemeen bestuurslid

Casper van Dijk

Goossensweg 2
E-mail: caspervandijk71@gmail.com

7104 AX Meddo
Telefoon: 06-27276613

WERKGROEPEN

Coördinator Werkgroep Natuurbeheer

Hermien Toebes

Vardinkhof 14

E-mail: h.toebes@solcon.nl

7107 BG Winterswijk-Kotten

Telefoon: 0543-538256

Coördinator Werkgroep Mossen

Louis-Jan van den Berg

Van Basten Batenburgstraat 4

E-mail: ljvdberg@upcmail.nl

7131 CC Lichtenvoorde

Telefoon: 0544-372594

Mobiel: 06-11140923

Coördinator Paddenstoelenwerkgroep

Ed Grotenhuis

De Eelinkes 28

E-mail: edgrotenhuis@planet.nl

7101 PX Winterswijk

Telefoon: 0543-520714

Coördinator Insectenwerkgroep

Jan Stronks

Raetmansweg 16

E-mail: janstronx@gmail.com

7106 CD Winterswijk-Ratum

Telefoon: 0543-530483

Coördinator plantenwerkgroep

Louis-Jan van den Berg

Van Basten Batenburgstraat 4

E-mail: ljvdberg@upcmail.nl

7131 CC Lichtenvoorde

Telefoon: 0544-372594

Mobiel: 06-11140923

Inhoud

Voorwoord van de voorzitter	4
Thema-avond Bosbeheer en Klimaat	5
Verslag Marker Wadden op 17 mei 2023	9
Wandeling rond Vennevertloo	14
Activiteitenprogramma KNNV/IVN e.a. oktober, november, december 2023	17
Buitengebeuren KNNV, IVN e.a. in de Oost Achterhoek	26

Redactioneel

Gagea is een uitgave van de KNNV afdeling Oost-Achterhoek en verschijnt vier maal per jaar. De doelstelling van het verenigingsblad is het informeren van de leden en donateurs in de breedste zin van het woord om de betrokkenheid te vergroten. De redactie behoudt zich het recht voor te lange stukken in te korten. Anoniem ingezonden stukken worden niet geplaatst.

Opzeggingen lidmaatschap en donateurs

Schriftelijk bij de ledenadministratie van de KNNV afdeling Oost-Achterhoek. Er geldt een opzegtermijn van twee maanden.

Om extra kosten te voorkomen, streven wij ernaar de contributies met behulp van een machtiging geautomatiseerd te laten betalen.

CONTRIBUTIE

	(per 01-01-2022)		
Leden	€ 31,00 per jaar	Huisgenootleden	€ 10,00 per jaar
Donateurs	€ 26,00 per jaar (minimum)	Jeugdleden	€ 15,00 per jaar

Beste leden,

Afscheid nemen van iets wat jarenlang bestaan heeft, afscheid nemen van iets dat jarenlang op vaste tijdstippen bij je thuis in de bus viel. De Gagea is toe aan zijn 170^e uitgiftemoment. Als je vier keer per jaar de Gagea ontvangt vol van wetenswaardigheden over de natuur die gelukkig in grote mate nog aanwezig is in onze leefomgeving, vol van activiteiten om deze natuur ook nader in kaart te brengen of juist te beleven en te bestuderen dan realiseer je pas dat de Gagea als informatiebron al iets meer dan 40 jaren onderdeel uitmaakt van de geschiedenis van de KNNV afdeling Oost-Achterhoek.

Zoals eerder aangekondigd bestaat de samenwerking tussen KNNV en IVN-Oost Achterhoek onder andere uit de uitgifte van een gezamenlijk blad. De Gagea en de Gentiaan gaan samen onder een nieuwe naam een nieuw leven tegemoet. In dit nieuwe blad, waarvan ik de naam nog niet bekend mag maken, zullen bijdrages vanuit de KNNV en de IVN opgenomen worden. Dat nieuwe blad zal drie keer per jaar uitkomen in een A4-formaat en de mogelijkheid om ook kleurenfoto's op te nemen toevoegen naast de al genoemde activiteiten van beide verenigingen waarvan een verslag of aankondiging wordt gedaan, ook een stukje aantrekkelijkheid van het verenigingsblad toe.

Ik dank iedereen die in de meer dan veertig afgelopen jaren een bijdrage heeft aangeleverd voor de Gagea. Een speciaal woord van dank aan Ed Grotenhuis die als voorzitter van de KNNV een grote bijdrage heeft kunnen leveren aan de Gagea. Ik hoop dan ook dat jullie ook een bijdrage zullen leveren aan ons gezamenlijke blad dat eind november/begin december zal verschijnen.

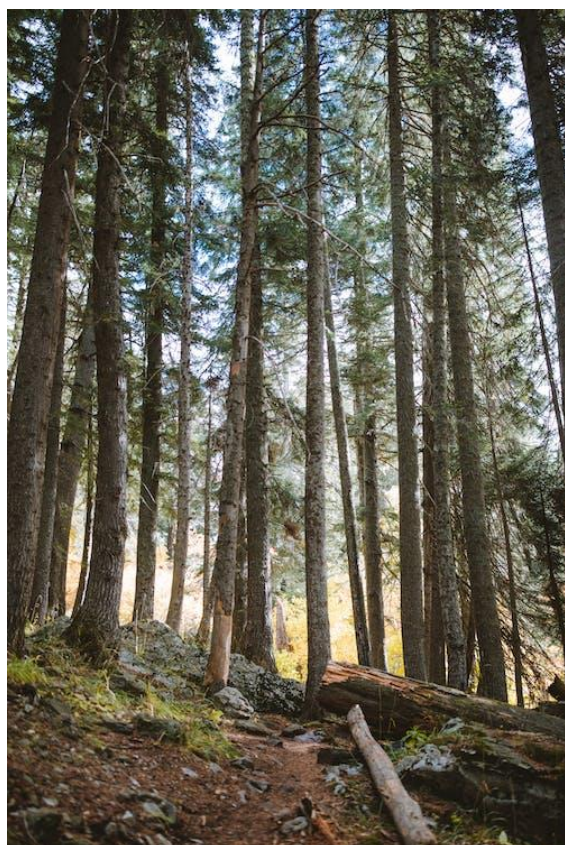
Sjef Lommen
Voorzitter

Thema-avond Bosbeheer en Klimaat

AUTEUR: TON REERINK Natuurpark Kronenkamp in Neede, 12 april 2023

Voor een gehoor van 33 aanwezigen vertelde Dirk van de Brink, boswachter van Staatsbosbeheer, over zijn werk. In 1899 werd voor het onderhoud en beheer van het Kootwijkerzand een aparte rijksdienst ingesteld die de naam Staatsbosbeheer kreeg. Aanvankelijk werd de dienst ondergebracht in een paar kamers van het gebouw van de Heide Maatschappij, welke dienst in 1888 was opgericht met als eerste grote klus de ontginning van de Peel. De bedoeling met beide organisaties was het systematisch op gang brengen van het ontginnen en economisch bruikbaar maken van de woeste gronden die nog zo'n groot deel van het Nederlandse oppervlak besloegen.* * De gegevens in deze alinea zijn ontleend aan het boek 'Het landschap, de mensen. Nederland 1850-1940' door Auke van der Woud.

Beschermen.

De naam zegt het al: Staatsbosbeheer was opgericht voor het bebossen van stuifzanden, duinen en heidevelden en het inrichten daarvan voor houtproductie. Natuurwaarden werden daarbij niet ontzien en monotonie in de beplanting geen bezwaar, integendeel. Nog steeds hebben we hout nodig, voor de bouw, voor meubels, voor betimmeringen etc. Maar 90% van het benodigde hout wordt nu geïmporteerd. Van de 10% binnenlandse productie wordt 3% door Staatsbosbeheer geleverd, rond de 325000 ton. De oorspronkelijke inzet van Staatsbosbeheer valt nog wel af te lezen aan het bosbestand, maar de focus van het werk is grondig veranderd. De kortste samenvatting van het werk nu geeft Dirk met B B B : -- Beschermen – Beleven – Benutten. Beschermen Het beschermen van natuurwaarden in een multifunctioneel bos is een hoofdtaak geworden. De overheid geeft

subsidie voor in stand houden en opnieuw inrichten van natuurgebieden met SNL, het subsidiestelsel natuur en landschap. Daarvoor gelden strikte voorwaarden die aan elk van een groot aantal typen natuur worden opgelegd. Verder is er het FSC, een intern keurmerk voor duurzaam en sociaal bosbeheer, waaraan Staatsbosbeheer ook voldoet. Voor elk bosgebied moet er een beheerplan zijn waarin specifieke maatregelen voor de bescherming van natuurwaarden zijn opgenomen: • Waar bevinden zich de horsten (nesten van roofvogel)? • Welke bomen zijn holenbomen, bijvoorbeeld voor spechtnesten? • Zijn er

dassenburchten? • Waar zijn omvangrijke mierenhopen? • Waar is reliëf het beschermen waard i.v.m. bijzondere bosplanten en eventuele cultuurhistorische waarde? • Waar worden in het grote bos natuureilanden gereserveerd waar natuur absoluut prevaleert? Etc., etc.

Beleven.

Voor het grote publiek maakt Staatsbosbeheer zijn werk zichtbaar en de natuur genietbaar door openstelling van grote delen van de terreinen middels wandel- en fietspaden. Ook paden voor ruiters en mountainbikers worden ingericht. Boswachters houden excursies om over hun werk te vertellen. Soms is er samenwerking met ondernemers om recreatie in het bos mogelijk te maken,

bijvoorbeeld met een klimbos of verhuur van vakantiewoningen.

Benutten.

Welke inkomsten levert het bosbeheer en het beheer van landgoederen en andere natuurterreinen? Natuurlijk de houtoogst, de biomassa van snoeihout, het maaisel, de pacht. In de Achterhoek worden vooral in de grote terreinen in de Slangenburg bij Doetinchem en in Ruurlo bosbeheer/ houtoogst in een cyclus van 4 jaar gepland. Bij dit beheer is nu de doelstelling een multifunctioneel bos: letten op de leeftijdsopbouw, op variatie in de opstand van bomen en struiken, op het achterlaten van dood hout voor insecten. De beheercyclus moet natuurlijk worden aangepast bij bijzondere omstandigheden, zoals boomziekten, stormschade, veiligheidsrisico's.

Frustraties Als er hout wordt geoogst, worden bomen geblest die zullen worden omgezaagd. Bij een deel van het publiek stuit dit nogal eens op onbegrip: al die mooie oude bomen, waarom weg? Dat moet dan worden uitgelegd. Dat de CO₂-opslag niet de enige maatstaf kan zijn, wordt moeilijk begrepen. Dit onbegrip stapelt zich ook op als de stapels stammen langs de paden zichtbaar worden. Mensen mogen recreëren in het bos maar wel volgens regels. Als de boswachter daarop handhaaft, of zelfs alleen maar wijst, kan hij bij de super-individualisten nogal eens op onbehoorlijk verzet stuiten en zelfs bedreigingen tot op zijn thuisadres rekenen. Dan wordt je wel voorzichtig! Tenslotte: het deponeren van afval, met name drugsafval, zorgt voor forse schadeposten.

Klimaatproblemen en andere problemen. De zomers worden droger. Door ons huidige watersysteem wordt water te gemakkelijk afgevoerd met als gevolg: verdroging. De klimaatverandering moet dus leiden tot aanpassing in de afvoer van water. Beken laten meanderen, sloten van een peil voorzien, grootschalige opslag van water in tijden van regenval. De structuur van het bos moet ook worden aangepast: geen monocultuur meer.

De letterzetter, het kevertje dat de fijnsparbossen decimeert, krijgt dan minder kans. De essentaksterfte, veroorzaakt door een schimmel, is met de klimaatverandering opgerukt naar Nederland. Bevolkingsgroei leidt tot verkleining, versnippering van de natuur en tot grotere recreatiedruk. Tenslotte is er natuurlijk nog de verzuring en de stikstofdepositie. Dit probleem is het gesprek

van de dag. In het bos zien we braamstruweel onbarmhartig oprukken en de biodiversiteit in andere natuurgebieden en langs paden en wegen gaat sterk achteruit. Maar dat is geen probleem van de boswachter alleen.

Tot slot.

Het betoog aan de hand van een uitvoerige powerpoint- presentatie gaf een overvloed aan details, cijfers, grafieken en schema's. We waren onder de indruk van de vele aspecten die het leven van een hedendaagse bosbeheerder beheersen.

<p>Ontwerp Advies Aanleg Onderhoud Renovatie Groenvoorziening</p> <p>Hoveniersbedrijf Bluiminck</p> <p>Van Eedenstraat 11 7131PM Lichtenvoorde T: +31 (0)544 373953 F: +31 (0)544 379340 www.Bluiminck.nl info@Bluiminck</p> <p>Voor: Particulieren Bedrijven Instellingen</p>	 <p>Timmermans & Mulder BLOEMENSPECIAALZAAK • CADEAU'S Misterstraat 36, Winterswijk, tel. 0543-512403 E-mail timmermansmulder@hetnet.nl</p>
---	--

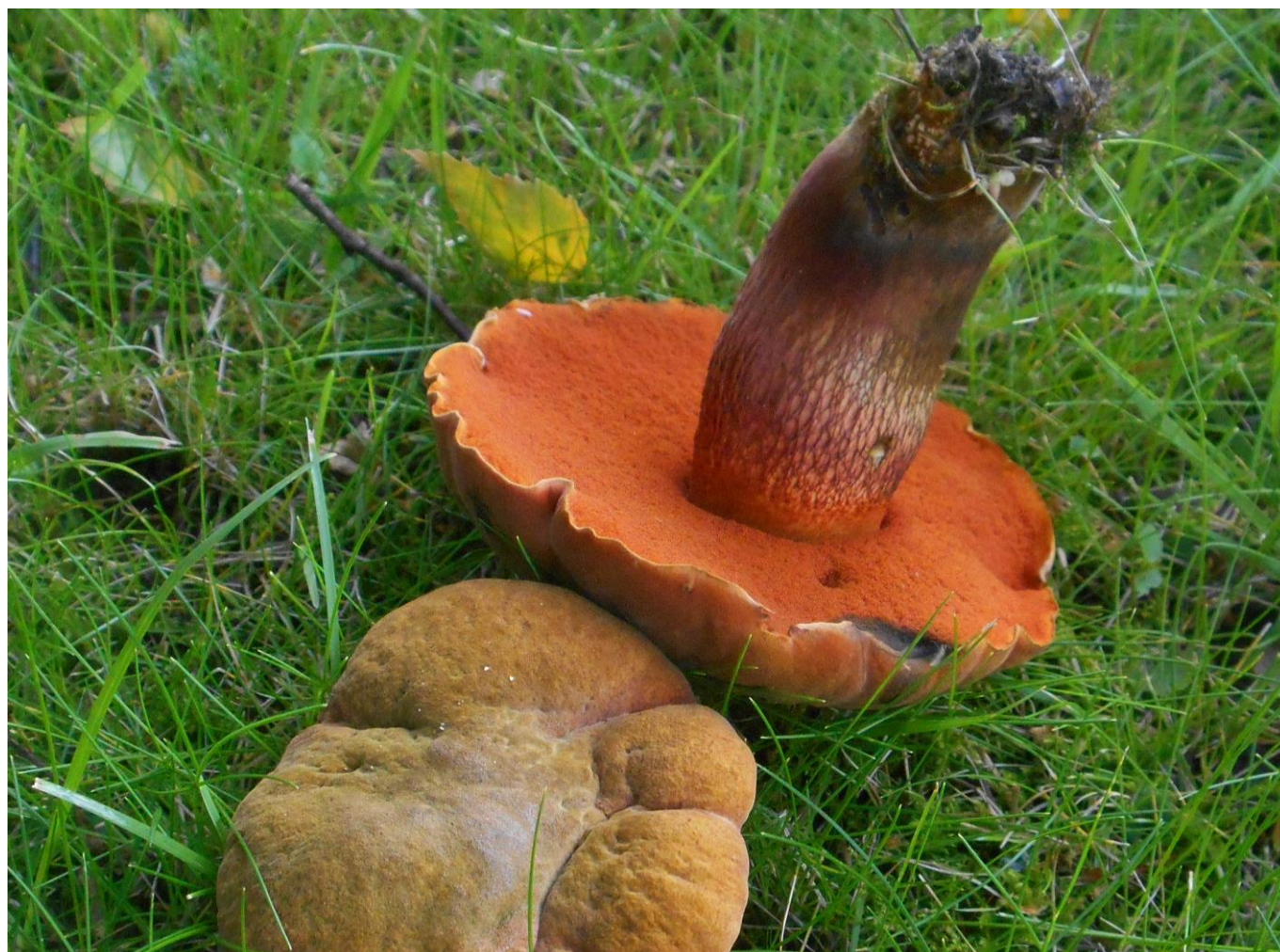

CopyService

winterswijk.nl

Weurden 54 - 7101 NL - Winterswijk
tel: 0543-533187 - info@copyservicewinterswijk.nl

- A4/A3 prints in kleur en zwart/wit
- (bouw)tekeningen in kleur en zwart/wit
- grootformaat posters/foto's in full colour
- grootformaat scannen
- briefpapier, visitekaartjes, enveloppen
- bedrukt textiel, bedrijfskleding

Verslag Marker Wadden op 17 mei 2023

De laatste jaren zijn mijn broers en ik regelmatig in het voor- en najaar naar de Waddeneilanden geweest. Ik heb daar al diverse artikeltjes over geschreven in de Gagea. We hebben alle grote Waddeneilanden gehad, sommige zelfs meerdere malen, maar nu is er een nieuwe bestemming bijgekomen waar we nog niet geweest waren: De Marker wadden.

Het project Marker Wadden is een initiatief van Natuurmonumenten. In 2016 is samen met Rijkswaterstaat gestart met de eerste fase: de aanleg van vijf eilanden. In het voorjaar van 2021 is gestart met de aanleg van twee extra eilanden. Samen met het onderwaterlandschap zal het dan 1300 hectare groot worden.

Marker Wadden is een groot project dat zorgt voor het natuurherstel van het Markermeer. Door de aanleg van natuureilanden met zand, klei en slib uit het Markermeer komt nieuwe natuur tot ontwikkeling. Zowel onder als boven water. Daarbij komt dat de bodem van het Markermeer voor een groot deel afgedekt is met een deken van fijn slib. Door wind en golfslag is het water vaak troebel door opwoelend slib. Dit vormt een bedreiging voor diverse waterorganismen en waterplanten, waardoor paai- en opgroeigebied voor vis en het voedselaanbod voor vogels onder druk staat. Aanleg van eilanden met behulp van dit slib met natuuroevers moeten de helderheid van het water bevorderen, waardoor waterplanten, mosselen en vis beter zullen gedijen.

Maar voor het hele meer is dit project niet genoeg. Het Markermeer is wel 700 km² groot. Dat is 70.000 ha. Dat is wel heel veel. Maar in deze hoek van het Markermeer is aangetoond met dit 1300 ha grote project dat het kan.

E.e.a. werd mede gefinancierd door de Postcodeloterij. Daarnaast hebben de ministeries van Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit en Infrastructuur en Waterstaat en de provincies Flevoland en Noord-Holland bijgedragen. Nou, ze kunnen hun geld slechter besteden; wij vonden het zeer de moeite waard.

Inmiddels zijn er meer dan 180 vogelsoorten waargenomen. De meest voorkomende zijn kluten, kokmeeuwen, visdieven en verschillende plevieren. In het riet kun je baardmannetjes en rietzangers aan. En een unieke gebeurtenis

waren de broedende ijseend en lachstern. Ook dwergstern en kwartelkoning zijn waargenomen. Niet alleen bij de vogels, ook op veel andere gebieden is de biodiversiteit enorm toegenomen.

De sleutel tot het natuursucces in Marker Wadden is de aanleg van nieuwe natuuroevers en ondieptes. De natuurlijke oevers zorgen voor helderder water en maken het mogelijk dat slib kan bezinken. Vandaar ook de langgerekte vorm van de eilanden. Marker Wadden heeft aantoonbare positieve effecten op de ontwikkeling van voedingsstoffen in het water. Er ontwikkelen zich algen, onderwaterdierpjes, schelpdieren, insecten en planten en zo wordt de basis van de voedselketen hersteld. Vogels en vissen komen massaal af op de nieuwe voedselrijke archipel. Met Marker Wadden is een totaal nieuw ecosysteem ontstaan. In 2021 is begonnen met de aanleg van nog eens 2 eilanden. Die konden we vanaf het hoofdeiland in de verte als langgerekte zandbanken zien liggen.

Nou, dat wilden wij ook eens meemaken. Om er te komen, kun je het beste vanuit Winterswijk via Harderwijk naar Lelystad rijden. Als je parkeert in de VOC-garage ben je nog geen 400 meter van de steiger waar de boot vertrekt. Je bent er in drie kwartier. Er vertrekken twee boten per dag. Reserveren kun je via de website van Natuurmonumenten.

Je kunt alleen naar het grootste eiland. Dat is goed toegankelijk gemaakt d.m.v. paden voor het grote publiek. Ook voor rolstoelen. Er is een café restaurant, een winkeltje met informatie en op verschillende plaatsen mooie uitkijkpunten. Er zijn zelfs huisjes waarin je kunt overnachten. Als de boot aan komt, kun je met gidsen

meegaan met een excursie, maar wij wilden liever zelf de boel verkennen. Toeter mee, lopen maar. Omdat de boot die wij gereserveerd hadden panne had, hadden wij de boot van 13.00 uur, een driemaster met motor. De sfeer was zoals meestal met vogelaars onder elkaar heel gemoedelijk. Lekker genieten vanaf het dek. Aangekomen eerst even een kaart van het eiland gekocht en op stap. Al gauw zagen we boven een kolonie een enorme wolk visdiefjes. Maar dat bleek door verstoring: In de kolonie zagen we mannen in witte pakken met blauwe vuilniszakken met grijpers bezig om de slachtoffers van de vogelgriep op te ruimen. Helaas zorgt die voor een slachting onder de vogels. Verder waren de kolonies rustig; er werd gebroed.

We hebben veel vogels gezien en gehoord. Veel visdiefjes, kok- en zilvermeeuwen. Een andere soort die door hun aantal opviel, was de oeverzwaluw. Overal waar steilrandjes waren, waren ze te vinden. En dan natuurlijk de baardmannetjes. Hoezo zeldzaam? Hier niet. Over het hele eiland waren ze te horen en te zien. Maar de rietzangers en de rietgorzen waren ver in de meerderheid.

Verder viel mij het grote aantal kraakeenden op; hun aantal was veel groter dan van de andere soorten eenden (bergeend, slobeend, wilde eend, kuifeend, tafeleend). Het aantal ganzen viel mij mee; ik had er veel meer verwacht. Behalve veel riet was het eiland op veel plekken geel van de bloeiende moerasandijvie; een prachtig gezicht. Dit deed mij denken aan eind jaren vijftig toen Oostelijk Flevoland droogviel en de pluizen in het Nederland als sneeuwvlokken door de lucht vlogen.

Andere leuke soorten die we zagen en/of hoorden, waren: Grote zilverreiger, , tureluur, oeverloper, waterral, grote en kleine mantelmeeuw, bonte strandloper, bruine kiek, dwergstern, snor, 3 Europese flamingo's en de roerdomp op enkele plekken. Soorten die ik miste waren: scholekster, graspieper en mij was verteld dat er ook veel blauwborsten waren. Niet gehoord; was het al te laat op de dag? In totaal kwamen we tot 41 soorten.

Je kon zien dat er goed nagedacht was over de inrichting; paden, uitkijkpunten en ook een drietveld voor het afvalwater van het restaurant.

Al met al een mooie dag waarin we een goede indruk kregen van wat hier in de afgelopen jaren is gebeurd. Schitterend!

Ed Grotenhuis

Fijn bezaagde planken en balken
Zitbanken / tafels
Picknickbanken
Sokkels

Haardhout
Rasterpalen
Kastanjehout

Kom bij ons langs en ruik/voel de producten!

Houhandel Nijweide
Kottenseweg 158
7115 AE Winterswijk

+31 (0)630520200
info@houhandelnijweide.nl
www.houhandelnijweide.nl

Wandeling rond Vennevertloo

Op 21 mei j.l. een mooie wandeling gemaakt in het gebied Vennevertloo in Winterswijk Ratum. De wandeling bestond feitelijk uit 2 delen. Het thema van het eerste gedeelte was het vloeuweide systeem, dat daar tussen de Moezenbrinkweg en de Veldboomweg tot in de 19e eeuw gefunctioneerd heeft. Men moet daarbij voor ogen houden, dat de landbouw voornamelijk akkerbouw was met de teelt van rogge, boekweit en vlas. Het houden van vee was vooral ook nodig voor de mest waarmee de akkers bemest werden en die was schaars. Als in de herfst, winter

en het vroege voorjaar het vee op stal stond, was de vloer van die potstal bedekt met heideplaggen waarmee de mest gedurende die periode zich vermengde. Zodra het vee weer naar buiten kon, werd dit heide en mest mengsel benut om een akker te bemesten, zodat die akker weer een jaar of 3 voor een goede opbrengst kon zorgen. De begrazing door het vee en het hooien gebeurde op die gronden, die te nat waren voor akkerbouw. Voor een goede begrazing en hooi opbrengst was mest nodig en die mest was er niet. Door deze gronden vooral in de herfst, winter en het vroege voorjaar te bevloeien en onder een laagje water te zetten groeide het gras in het voorjaar vroeger en beter en kon men de eerste snee hooi al relatief vroeg oogsten. Zo ontstond het vloeuweide systeem, waarbij de landbouwer kalk- en mineraalrijk water uit de beek op die weide liet vloeien en daar vasthouden (of in ieder geval onder een dun laagje beekwater zetten).

Het grasland van en bij deze oude vloeiveiden, eigendom van Gelders Landschap, is erg fraai en soortenrijk. Het kleurde mooi van de bloeiende veldzuring vermengd met pinksterbloem, echte koekoeksbloem en kruipende

boterbloem. Verder stond er een mooie grote mispel in bloei. De eerste helft van de wandeling hebben we hier in een rustig tempo genoten van alle soorten, die op deze mooie en bijzondere plek te vinden was. Het tweede deel van de wandeling voerde ons in een rustig doorstappend tempo door Ratum tot aan de Duitse grens bij het Kommiezenpad en vandaar terug wandelend naar de Moezenbrinkweg. Het voerde ons over terreinen van Gelders Landschap en het particuliere landgoed Broerinksveld zandwegen en een enkel stuk verharde weg. Ook daar was langs de paden en in de bermen veel moois te beleven. Zoals het ijzeren kruis verstoep langs de Dwarsweg waar Willem Wilterdink zo fraai heeft gefantaseerd van een op de vlucht doodgeschoten Duitse smokkelaar waar enige tijd later zijn vermogende Duitse vriendin dit kruis liet plaatsen ter nagedachtenis aan haar minnaar. Vaak zijn deze verhalen veel mooier dan de werkelijkheid, dus laten we dit verhaal vooral rond gaan. En de oude grenssteen uit 1753, de Sint Vitussteen met daarin aan weerszijden de wapenschilden van het bisdom Münster en het hertogdom Gelre gehouwen. Gedurende de wandeling komen we vaak de Vennevertlosebeek tegen, die ter hoogte van deze grenssteen vanuit Duitsland Ratum in stroomt. Deze beek ontspringt enige kilometers in Duitsland.

Robert Schadd

Lageschaar

vaste planten

*Fleurige plantconcepten:
onderhoudsarm, natuurlijk en kleurrijk*

Fleur dansante

PRAIRIE GARDEN

fleur Robuste

Je maakt het natuurlijk met Lageschaar

Activiteitenprogramma KNNV/IVN e.a. oktober, november, december 2023

Algemene informatie activiteiten: Lees deze als u aan een ervan deelneemt.

Excursies

Zie ook de actuele agenda's op: www.ivn.nl/oost-achterhoek, www.knnv.nl/oost-achterhoek, www.ivn.nl/afdeling/noord-midden-achterhoek

Bij elke excursie zullen we niet meer herhalen wat er meegenomen moet worden. Het spreekt vanzelf dat passend schoeisel altijd verstandig is. Afhankelijk van het weer of terrein zijn vaak laarzen en soms regenkleding eveneens handig. Veldgids, kijker, loep e.d. zijn altijd nuttig. Als een excursie langer dan een dagdeel duurt, is een lunchpakket uiteraard zinvol.

NB: Let u a.u.b. goed op teken. Ook in het voor- en najaar zijn deze zeer actief. Bedek uw lichaam zo veel mogelijk met kleding. Stop ook bijv. uw broek in uw sokken en controleer uzelf voor alle zekerheid na een excursie. Deelnemers doen mee op eigen risico.

Waar de excursies starten, is bij de data vermeld. We proberen een beetje te spreiden over de Oost-Achterhoek net zoals het uitkomt. Echter vaak starten we op zaterdagmiddagen vanaf de parkeerplaats bij theater De Storm, Haitsma Mulierweg 11, 7101 BX Winterswijk. Als we carpoolen bij excursies, worden de kosten gedeeld.

De activiteiten voldoen aan de doelstellingen van onze vereniging: Natuurstudie, Natuurbeleving en Natuurbescherming. Hierbij hoort ook bevordering van duurzaamheid en natuur- en milieueducatie.

Lezingen Thema-avonden

Lezingen worden o.a. in Neede, Eibergen of Winterswijk gehouden (Kronenkamp, De Huve of Zonnebrinkkerk).

De kosten voor de lezingen bedragen voor KNNV- of IVN-leden € 3,00, voor niet-leden € 5,00. Er kan gepind worden.

Wanneer Zaterdag 7 Oktober 2023
Wat Natuurkickers Fotosafari: Herfst in het bos
Plaats Eibergen
Vertrek Aanvang: **9.00** Assinkbos, Haaksbergen
Exacte locatie ontvang je na aanmelding via de mail
Einde Ca 11.00 uur.
Opgave Aanmelden: email natuurkickers.achterhoek@gmail.com
Alleen leden IVN/KNNV (max. 15 personen)

Wanneer Zaterdag 7 Oktober 2023
Wat Natuurwerkdag KNNV
Plaats Steengroeve Staatsbosbeheer Ratum
Vertrek **09.00** uur: Vertrekplaats: ntb wordt doorgegeven bij opgave
Terug Ca 15.30 uur.
Leiding (en opgave) Hermien Toebes-Lammers, Liefst per email:
h.toebes@solcon.nl (Tel. 06-3070-9561).
Bijzonderheden S.v.p. een paar dagen van tevoren bij Hermien aanmelden i.v.m. de soep e.d.

Wanneer Woensdag 11 Oktober 2023
Wat IVN/KNNV: Themabijeenkomst Reptielen en amfibieën,
Spreker: Jan Stronks
Plaats **20.00** uur: Natuurpark Kronenkamp, Kronenkamp 14
7161 HE Neede
Einde Ca 22.00 uur

Wanneer Zaterdag 14 Oktober 2023
Wat Paddenstoelen-excursie Loohuisbos
Plaats Aalten
Vertrek **14.00** uur Parkeerplaats van de Storm Haitsma Mullerweg 11
in Winterswijk. 14.20 uur vanaf P-plaats Haartseweg Aalten
vlakbij spoorwegovergang
Terug ca 17.00 uur
Leiding (en opgave) Maximaal 15 personen. Opgeven uiterlijk twee dagen van te
voren bij Ed Grotenhuis (0543-520714) of mail
naar edgrotenhuis@planet.nl.
Bijzonderheden Het Loohuisbos is altijd goed voor een aantal bijzondere
soorten. En vorig jaar lekkere oesterzwammen.

Wanneer **Zondag 15 Oktober 2023**
Wat KNNV/IVN Plantenwerkgroep: Baumberge (Steverdalen, Sandsteinmuseum, NO bij Havixbeck)
Plaats Baumberge
Vertrek **9:30** Vertrekplaats: De storm, Winterswijk ->> Sandsteinmuseum Gennerich 9 Havixbeck D (open 13.00)
Terug Ca 17.00 uur
Leiding (en opgave) Fred Bos, Opgave uiterlijk 2 dgn. van tevoren bij T.Croese per app of sms naar tel. 06-14063024
Bijzonderheden Max 10 p. allèen voor IVN- EN KNNV-leden; zie ook de plantenwerkgroep-app! , evt carpoolen zelf regelen

Wanneer **Zondag 15 Oktober 2023**
Wat IVN/KNNV wandeling: Cultuur en Natuurhistorische wandeling door het Woold
Plaats Winterswijk / Woold
Vertrek **14.00** u Oude Bochooltsebaan bij de kruising met de Gosselinkweg
Einde Ca 16.30 uur.

Wanneer Zaterdag 21 Oktober 2023
Wat Natuurwerkdag KNNV
Plaats Besselinkschans Lievelede
Vertrek 09.00 uur: Vertrekplaats: ntb wordt doorgegeven bij opgave
Terug Ca 15.30 uur.
Leiding (en opgave) Hermien Toebes-Lammers, Liefst per email: h.toebes@solcon.nl (Tel. 06-3070-9561).
Bijzonderheden S.v.p. een paar dagen van tevoren bij Hermien aanmelden i.v.m. de soep e.d.

Wanneer Zaterdag 28 Oktober 2023
Wat Paddenstoelen-excursie
Plaats Leemputten bij Haak en Hoek, Holterhoekseweg 6 7142 HZ Groenlo
Vertrek 14.00 uur Parkeerplaats van de Storm Haitzma Mullerweg 11 in Winterswijk. 14.30 uur: P-plaats bij Haak en Hoek.
Terug ca 17.00 uur
Leiding (en opgave) Maximaal 15 personen. Opgeven uiterlijk twee dagen van tevoren bij Ed Grotenhuis (0543-520714) of mail naar edgrotenhuis@planet.nl.
Bijzonderheden De Leemputten is een vochtig gebied met mooie lanen. Hier is altijd wat leuks te vinden. Vorig jaar vonden we meer dan 50 soorten waaronder linzenknotsje, heksenschermpje, klein wielkje en anijstrechtzwam.

Wanneer Zaterdag 4 November 2023
Wat Natuurwerkdag KNNV
Plaats Kotmans Miste
Vertrek 09.00 uur: Vertrekplaats: ntb wordt doorgegeven bij opgave
Terug Ca 15.30 uur.
Leiding (en opgave) Hermien Toebes-Lammers, Liefst per email: h.toebes@solcon.nl (Tel. 06-3070-9561).
Bijzonderheden S.v.p. een paar dagen van tevoren bij Hermien aanmelden i.v.m. de soep e.d.

Wanneer Zondag 5 November 2023
Wat Paddenstoelen-excursie landgoed Tenkink
Plaats Ratum
Vertrek 14.00 uur Parkeerplaats van de Storm Haitsma Mullerweg 11 in Winterswijk.
Terug ca 17.00
Leiding (en opgave) Maximaal 15 personen. Opgeven uiterlijk twee dagen van tevoren bij Ed Grotenhuis (0543-520714) of mail naar edgrotenhuis@planet.nl.
Bijzonderheden Een prachtig oud beekbegeleidend bos. We hopen op leuke soorten.

Wanneer Woensdag 8 November 2023
Wat IVN/KNNV: Themabijeenkomst Korstmossen
Plaats Spreker: Henk-Jan van de Kolk
20.00 uur: Zonnebrinkkerk, Zonnebrink 61, 7101 NB Winterswijk
Einde Ca 22.00 uur

Wanneer Zaterdag 11 November 2023
Wat Natuurkickers Fotosafari: Grazers bij zonsondergang
Plaats Lochem
Vertrek Aanvang: 15.00 uur - Landgoed Ampsen, Lochem
Exacte locatie ontvang je na aanmelding via de mail
Einde Ca 17.00 uur.
Opgave Aanmelden: email natuurkickers.achterhoek@gmail.com
Alleen leden IVN/KNNV (max. 15 personen)

Wanneer Zaterdag 11 November 2023
Wat Paddenstoelen-excursie
Plaats Landgoed Kotmans Miste
Vertrek 14.00 uur: P De Storm (per auto), Haistma Mulierweg 11, 7101 BX Winterswijk of 14.30 uur van P Kotmansweg (zijweg van de Heenkamppeperweg)
Einde Ca. 17.00 uur
Leiding (en opgave) Maximaal 15 personen. Opgeven uiterlijk twee dagen van tevoren bij Ed Grotenhuis (0543-520714) of mail naar edgrotenhuis@planet.nl.
Bijzonderheden Een landgoed waar we regelmatig komen en waar altijd wel wat leuks te vinden is zoals vorig jaar zeer kleine soorten als het witpootglinsterkopje en het brandnetelklokje.

Wanneer Zaterdag 18 November 2023
Wat Natuurwerkdag KNNV
Plaats Geldersch landschap
Vertrek 09.00 uur: Vertrekplaats: ntb wordt doorgegeven bij opgave
Terug Ca 15.30 uur.
Leiding (en opgave) Hermien Toebes-Lammers, Liefst per email: h.toebes@solcon.nl (Tel. 06-3070-9561).
Bijzonderheden S.v.p. een paar dagen van tevoren bij Hermien aanmelden i.v.m. de soep e.d.

Wanneer Zondag 19 November 2023
Wat IVN/KNNV wandeling: Zoek de Grens
Plaats Kotten
Vertrek 14.00 u Blankersweg / Burloseweg Winterswijk / Kotten
Einde Ca 16.30 uur.

Wanneer Donderdag 30 November 2023
Wat Natuurkijkers Kennisavond Natuurfotografie
Plaats Eibergen
Vertrek Aanvang: 19.30 uur. Prijs: €5,- = incl. koffie/thee
Kruidenhof te Mallum, Mallumse Molenweg 39, Eibergen
Einde Ca 22.00 uur.
Opgave Aanmelden: email natuurkijkers.achterhoek@gmail.com
Alleen voor deelnemers van fotosafari's 3e & 4e kwartaal

Wanneer **Zaterdag ntb December 2023**
Wat mossenexcursie Mossenwerkgroep KNNV/IVN
Plaats Ntb.
Vertrek **13.00**; Verzamelplaats: NTB
Terug ca 17.00 u
Leiding (en opgave) Louis Jan van den Berg (tel 06 11140923). Opgave: max 10p. uiterlijk 2 dgn. van tevoren bij T.Croese per app of sms naar tel. 06-14063024.
Bijzonderheden Iedereen die mee wil met de mossenwerkgroep, hou de plantenwerkgroep-app in de gaten!

Wanneer **Maandag ntb December 2023**
Wat Mossen determineren (verzameld op vorige excursie)
Plaats De Werkstee van Fred Bos: (onder voorbehoud)
Bocholtsestraat 49, 7102 BT in Winterswijk.
Begin **20.00** uur
Einde Ca. 22.00 u
Leiding (en opgave) Louis Jan van den Berg (tel 06 11140923). max 6 p. opgeven minimaal 2 dgn van te voren via app of sms naar tel. naar 06-14063024).
Bijzonderheden Iedereen die mee wil doen met de mossenwerkgroep, hou de plantenwerkgroep-app in de gaten!

Wanneer **Zaterdag 2 December 2023**
Wat Natuurwerkdag KNNV
Plaats Locatie nog niet bekend
Vertrek **09.00** uur: Vertrekplaats: ntb wordt doorgegeven bij opgave
Terug Ca 15.30 uur.
Leiding (en opgave) Hermien Toebes-Lammers, Liefst per email: h.toebes@solcon.nl (Tel. 06-3070-9561).
Bijzonderheden S.v.p. een paar dagen van tevoren bij Hermien aanmelden i.v.m. de soep e.d.

Wanneer **Woensdag 13 December 2023**
Wat IVN/KNNV: Themabijeenkomst Waterbeheer in het stroomgebied van de Berkel
Plaats Spreker: Karel Hesselink
Einde **20.00** uur De Huve Grotestraat 52 7151 BD Eibergen
Ca 22.00 uur

Wanneer
Wat
Plaats
Vertrek
Einde

Zondag 17 December 2023
IVN/KNNV wandeling: Winterwandeling Groenlo
Groenlo
14.00 u Parkeerplaats Voetbalclub Elshofweg 71 Groenlo
Ca 16.30 uur.

vastgoedpro

Huis verkopen? RGO!

Informeer geheel
vrijblijvend naar
de mogelijkheden,
wij helpen u graag!

RGO

makelaars

voel je thuis

Singelweg 2 7101 MH Winterswijk T 0543 531 880
info@rgomakelaars.nl www.rgomakelaars.nl

Buitengebeuren KNNV, IVN e.a. in de Oost Achterhoek

Een overzicht van de excursies van KNNV / IVN en anderen in Oost Achterhoek.

Voor de excursies van de Stichting Marke Vragender Veen, Natuurmonumenten en Gelders Landschap moet worden betaald. Voor de andere excursies is een vrijwillige bijdrage welkom.

Excursieprogramma KNNV/IVN e.a. voor oktober, november, december 2023

Okt 7	zaterdag	09:00 u	Natuurkiekers Fotosafari: Herfst in het bos Eibergen.
7	zaterdag	09:00 u	KNNV Natuurwerkdag Steengroeve Staatsbosbeheer in Ratum.
11	woensdag	20:00 u	IVN/KNNV Themabijeenkomst in Neede over reptielen en amfibieën.
14	zaterdag	14:00 u	Paddenstoelenexcursie Loohuisbos Aalten.
15	zondag	09:30 u	IVN/KNNV Plantenwerkgroep Baumberge (Steverdal, Sandsteinmuseum, NO bij Havixbeck).
15	zondag	14:00 u	IVN/KNNV Cultuur- en natuurhistorische wandeling door het Woold.
21	zaterdag	09:00 u	KNNV Natuurwerkdag Besselinkschans Lievelede.
28	zaterdag	14:00 u	KNNV Paddenstoelenexcursie Leemputten bij Haak en Hoek Groenlo.
Nov 4	zaterdag	09:00 u	KNNV Natuurwerkdag Kotmans Miste.
5	zondag	14:00 u	KNNV Paddenstoelenexcursie landgoed Tenkink Ratum.
8	woensdag	20:00 u	IVN/KNNV Themabijeenkomst in Winterswijk over korstmossen.
11	zaterdag	15:00 u	Natuurkiekers Fotosafari: Grazers bij zonsondergang Lochem.
11	zaterdag	14:00 u	KNNV Paddenstoelenexcursie landgoed Kotmans Miste.
18	zaterdag	09:00 u	KNNV Natuurwerkdag Geldersch Landschap
19	zondag	14:00 u	IVN/KNNV Wandeling Kotten: Zoek de grens.
30	donderdag	19:30 u	Natuurkiekers Kennisavond in Eibergen over natuurfotografie.
Dec ntb	zaterdag	13:00 u	IVN/KNNV Mossenwerkgroep mossenexcursie.
ntb	maandag	20:00 u	IVN/KNNV Mossenwerkgroep mossen determineren.
2	zaterdag	09:00 u	KNNV Natuurwerkdag, locatie nog niet bekend.
13	woensdag	20:00 u	IVN/KNNV Themabijeenkomst in Eibergen: Waterbeheer stroomgebied de Berkel.
17	zondag	14:00 u	Winterwandeling Groenlo.

<u>Inlichtingen:</u>	KNNV afdeling Oost-Achterhoek	Nadere gegevens zie programma elders in de Gagea.
	IVN- wandelingen	André Hendriks, 0544-352043 of www.ivn.nl/oost-achterhoek . Aanvang IVN-wandelingen: 14:00 uur.
	SMVV (Stichting Marke Vragender Veen)	Opgave VVV Lichtenvoorde of via excursie@vragenderveen.nl De excursies starten op de parkeerplaats van Beneman, tegenover de kerk in Vragender. Website: www.vragenderveen.nl
	Floron	Info: Louis-Jan van den Berg, tel 0544-372594. Alleen op de excursiedag 06-11140923.
	Natuurmonumenten	Kijk voor informatie op de website: www.natuurmonumenten.nl/activiteiten
	Geldersch Landschap	Informatie via de website www.glk.nl Kijk daar bij "Evenementen".

www.boekhandelkramer.nl
vandaag besteld
morgen gratis in huis!

Ondergetekende,

Naam: **Voorletters:**
(O man / O vrouw) *

Adres:.....

Postcode: **Woonplaats:**

Telefoon: **Giro / Bank nr.:**

E-mail adres: **Geboortedatum:**

Geeft zich op als:

Lid (€ 31,00/ jaar)

Huisgenootlid (€ 10,00/ jaar)

Donateur (minimaal € 26,00/ jaar) *

Heeft kennis van/ belangstelling voor

.....

Hierbij machtig ik de penningmeester van de KNNV Oost-Achterhoek om

**mijn contributie/donatie van mijn bankrekening
af te schrijven**

Aanmelding d.d.:

Handtekening: